

Mirjana Crnić

GLAGOLJICA U DJELU MR. SC. DARKA DEKOVIĆA

Mirjana Crnić, prof.
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijesne i društvene znanosti u Rijeci
Gjуре Ružićа 5, HR-51000 Rijeka
crnic@hazu.hr

UDK 003.349.1 Deković, D.
Pregledni rad
Primljeno: 13. 10. 2008.
Prihvaćeno: 18. 2. 2009.

U ovom se radu prikazuje prinos mr. sc. Darka Dekovića dosadašnjemu proučavanju hrvatskoglagoljske kulture. U prvom je redu središte njegova interesa glagoljsko pismo. D. Deković pokazao se kao vrstan poznavatelj, kako riječke, tako i hrvatske, glagoljaške povijesti. Svoja je istraživanja posvetio uglavnom nalazima u rukopisu i natpisima u kamenu na širem riječkom području. Ovdje su istaknuti oni radovi Darka Dekovića koji se odnose na nalaze zanimljive i s jezično-paleografske i s povijesne strane.

Ključne riječi: Darko Deković; riječko područje; glagoljica; glagoljički rukopisi; nalazi u kamenu; hrvatska glagoljaška tradicija

Svojim je znanstvenim radom mr. sc. Darko Deković znatno pridonio dosadašnjem proučavanju hrvatskoglagoljske kulture te se danas ne može govoriti o hrvatskoj glagoljaškoj tradiciji a da se ne spomenu njegovi prinosi stručnoj i znanstvenoj literaturi. Upravo ću se na te prinose mr. sc. D. Dekovića osvrnuti u ovom radu.

Sudeći po rezultatima usmjerena istraživanja, mr. sc. Deković pokazao je da je vrstan poznavatelj, kako riječke, tako i hrvatske, glagoljaške povijesti. Svoja je tumačenja glagoljskih spomenika objavljivao u dnevnoj, stručnoj i znanstvenoj periodici unutar koje valja izdvojiti časopis *Dometi*, tromjesečnik Matice hrvatske – Ogranka u Rijeci, čijim je glavnim urednikom bio od 1997. godine. Ponajprije će biti riječ o radovima koji su prethodili knjizi *Zapisnik misni kaptola riečkoga*,¹ kruni njegova stvaralaštva, te o onima koji su slijedili. Od prvoga znanstvenoga članka

¹ Darko Deković, *Zapisnik misni kaptola riečkoga: istraživanja o riječkome glagoljaškome krugu*, Matica hrvatska, Rijeka, 2005.

Još glagoljskih natpisa u Puli i Kastvu² pa sve do te knjige (2005.), Darko Deković svoj je rad posvetio uglavnom glagoljskim nalazima u rukopisu i natpisima u kamenu na širem riječkom području. Pronađenomu je nalazu prilazio jezično-paleografskom analizom smještajući ga u povijesno-društveni kontekst vremena u kojem je nastao. U prvom redu središte je njegova interesa glagoljsko pismo. U ovom će radu biti istaknuti oni koji su zanimljivi i s jezično-paleografske i s povijesne strane.

Radove valja klasificirati u dvije skupine: u prvoj su oni što obrađuju glagoljicu u rukopisu, a drugu čine oni što obrađuju glagoljsko pismo pronađeno u kamenu. Znanstveni su radovi koji se odnose na nalazišta glagoljice u rukopisu: *Novopronađeni glagoljski rukopis u franjevačkom samostanu na Trsatu*,³ *Glagoljički prijepis "Svzitlosti" iz 1762.*,⁴ *List glagoljičkoga časoslova iz knjižnice riječke nadbiskupije*,⁵ *Glagoljična nabaonica iz Bakra*,⁶ *Hrvatskoglagoljični prijevodi u Diplomatariumu augustinskoga samostana u Rijeci*,⁷ *Glagoljični godar riječkoga zbornog kaptola iz 1605.*,⁸ a radovi koji obrađuju glagoljske natpise uklesane u kamen: *Još glagoljskih natpisa u Puli i Kastvu*, *Dva kasna glagoljična zapisa iz Kukuljice*,⁹ *Svetokrižki odlomak – Glagoljični natpis iz Sv. Križa*

² Mr. sc. D. Deković izvještuje o glagoljskom natpisu uparanom na vanjskom crveno obojenom krugu u crkvi sv. Franje u Puli – na mjestu na kojem su nacrtani posvetni križevi koji su tijekom vremena oštećeni. Drugi dio ovoga izvornoga znanstvenoga članka odnosi se na nalazište glagoljskoga grafita koji je pronađen prilikom restauratorskih radova 1984. g. u romaničkoj crkvi sv. Viktora – južno od grada Kastva na brežuljku zvanom Gora Kalvarija. Rad je objavljen u časopisu *Slovo*, 35, Zagreb, 1985., str. 131-135.

³ U ovom je radu riječ o knjižici pod nazivom *Ispravnik za jereji ispovidnici i za pokornik* koji je prijevod Polancova *Ispravnika* što ga je Budinić izdao na latinici 1582., a Rafael Levaković tiskao glagoljicom u Rimu 1635. V. *Croatica Christiana Periodica*, 17, Zagreb, 1986., str. 168-172.

⁴ Autor u radu obrađuje Glavinicevo djelo *Svzitloszti dusse verne* izdano u Mlecima 1632. g. na hrvatskom jeziku i latiničkom pismu koje je zamišljeno kao priručnik za ispovijedanje, a namijenjeno prvenstveno puku. Da je to djelo bilo potrebno i traženo, dokazuje i njegovo drugo izdanje, tiskano 1685., također u Mlecima. Glagoljički je prijepis sačuvan kao šesta cjelina zbornika moralnoga pastoralizma iz XVIII. st. koji je napisao glagoljaš Bartol Frgačić, a danas se čuva u knjižnici franjevačkoga samostana na Košljunu – kamo je dospio iz Drage Baščanske početkom 20. st. (*Franjo Glavinic – Zbornik radova*, Zagreb, 1989., str. 117-132).

⁵ Članak je objavljen u časopisu *Dometi*, 1-6/1999, Rijeka, str. 23-36. Sadržaj članka prikazan je u ovom radu na str. 135.

⁶ Objavljeno u časopisu *Dometi*, 1-4/2003, Rijeka, 2005., str. 18-24. Prema Dekovićevu tumačenju, nabavnica potječe iz Bakra, a odnosi se na trgovinski, vjerojatno pomorski promet koji se odvijao kroz taj gradić tijekom 17. i 18. st. Više o tome vidi u ovom radu, str. 136.

⁷ Autor izvještuje o Diplomatariumu augustinskoga samostana u Rijeci, kartularu nastalom u 16. st. koji se danas čuva u bečkoj svetoj knjižnici, a važan je izvor za istraživanje toga samostana kao i istraživanje riječke povijesti uopće. V. *Dometi*, 1-4/2003, Rijeka, 2005., str. 29-70.

⁸ Prikazuje se i obrađuje novoobrađeno rukopisno štivo – nedovršeni godar riječke zborne crkve sv. Marije. Vidi na str. 137 u ovom radu. Objavljeno u: *Dometi*, 1-4/2005, Rijeka, 2007., str. 79-104.

⁹ Dva su glagoljička štiva u zbirci rukopisa, uglavnom notarskih isprava – s konca 18. (1797.) i početka

pored Trsata,¹⁰ Svetokrižki odlomak,¹¹ Glagoljčni natpis iz Dragozećića na Cresu,¹² Još o Svetokrižkome odlomku – Podloga, pismo i vrijeme upisa,¹³ Škrlejevski ugrebenac – nalaz glagoljice na Škrleju,¹⁴ "Blaž" pod križem – novi nalaz glagoljice u gradu Grobniku,¹⁵ Pojedini su radovi izdvojeni kako bi se na konkretnim primjerima prikazao pristup magistra Dekovića obradbi novopronađenih nalaza, rukopisnih ili spomeničkih.

Nalaz mr. sc. Darka Dekovića koji obrađuje u članku *List glagoljičkoga časoslova iz knjižnice riječke nadbiskupije* osobito je dragocjen jer je do danas pronađen malen broj glagoljičkih štiva, i to onih očuvanih izvan Rijeke, a ne u Rijeci. Razlog je nestajanju pergamentnih, glagoljičkih, srednjovjekovnih kodeksa, a i drugih, što se pojavom tiskarstva pergament istiskuje iz uporabe, pa počinje služiti kao građa za uvez novih, uglavnom tiskanih knjiga. Takvi pergamentni dijelovi čine glavninu do danas otkrivenih riječkih glagoljičkih rukopisa, navodi magistar Deković. Takav je pergamentni list 1985. godine pronašao u knjižnici Nadbiskupije riječko-senjske. List je veličine 202 x 275 mm ispisan s obje strane glagoljičkim slovima 14. st., smeđim crnilom s crvenim inicijalima. Prema autorovoj analizi, riječ je o dijelovima dviju stranica glagoljičkoga časoslova i o jednom od najstarijih dosad pronađenih riječkih glagoljičkih rukopisa. Bio je uporabljen za izradu ovitka korica knjige Stanislava Gordicija *Quadripartitae conciones*,¹⁶ tiskane 1605. g. u Krakovu. Primjerak je pripadao knjižnici riječkoga Isusovačkoga kolegija, što autor utvrđuje prema dvjema knjižničkim oznakama zapisanima na naslovnoj stranici. Usto, pronašao ga je u knjižnici Nadbiskupije među knjigama koje su pripadale istoj knjižnici. Zaključuje da su riječki isusovci zaštitili korice Gordicijeve knjige omotavši ih u pergamentni list glagoljičkoga kodeksa. List je 1985. odmotan i pročitan te pohranjen u biskupskoj pismohrani kao rukopis. Na stranicama časoslova, prema raščlambi štiva, nalazi se dio sanktorala iz čitanja na dan sv. Antuna Padovanskoga pisanima sredinom 14. st.

19. st. (1809.) o kojima Darko Deković izvješćuje u ovom radu. Zbirka je vlasništvo Ljuba Martinovića Lonićeva, umirovljenoga trgovca iz Kukljice. Objekti je isprave napisao don Lovre Pešić iz Lukorana koji je bio kukljičkim biskupom. Više o tome: *Dometi*, 7-12/1999, Rijeka, 2000., str. 57-58.

¹⁰ *Drugi Hercigonjin zbornik*, Zagreb, 2005., str. 97-100. Više o tome na str. 137-138 u ovom radu.

¹¹ *Dometi*, 1-4/2003, Rijeka, 2005., str. 13-17. Više o tome na str. 137-138 u ovom radu.

¹² Isto, str. 25-28. U ovom je članku pisac obznanio nalaz do sada u znanosti nepoznatoga glagoljičkoga natpisa iz sela Dragozećići na otoku Cresu. Vidi na str. 138 u ovom radu.

¹³ *Dometi*, 1-4/2004, Rijeka, 2006., str. 45-51. Više o tome na str. 137-138 u ovom radu.

¹⁴ *Dometi*, 1-4/2005, Rijeka, 2007., str. 105-113. Pisac je obznanio nalaz i obradbu novopronađenoga glagoljskoga natpisa iz Škrleja. Vidi na str. 139 u ovom radu.

¹⁵ Isto, str. 115-118. Autor u ovom radu izvješćuje o nalazu glagoljičkoga natpisa uklesanoga na kamenoj stijeni podno tvrđave grada Grobnika. Vidi str. 139 u ovom radu.

¹⁶ U navedenom se radu na str. 24 i 25 nalazi primjerak Gordicijeve knjige prije odmatanja glagoljičkoga pergamenta, a prikaz izgleda stranice kodeksa s ucrtanim područjima glagoljičkoga štiva na str. 28.

Prema navodima magistra D. Dekovića, to je djelić prijevoda najstarijega zapisanoga životopisa sv. Antuna Padovanskoga, tj. dio tzv. *Legende assidue*. Pri transliteraciji teksta na latinicu koristio se štivom istoga čitanja iz II. novljanskoga časoslova napisanoga 1495. godine za upotpunjavanje nepostojećih ili oštećenih dijelova.¹⁷ Taj rad magistar Deković zaključuje jezično-paleografskom pripomenom, priloženim hrvatskim štivom glagoljičkoga lista usporedno s izvornim latinskim štivom iz *Legende assidue* te u nastavku prijevodom na suvremeni hrvatski jezik djela *Legende oca Damjana Damjanovića*.

Glagoljična nabavnica iz Bakra natpis je iz 17./18. st. Rukopis je autor dobio od kapetana Igora Stipanovića, vlasnika obiteljske pismohrane kostrenske pomorske obitelji Stipanović. Riječ je o nabavnici – popisu robe koju treba nabaviti ili dostaviti naručiteljima ili pak o dostavljenom obavijestiti pošiljatelje. Sudeći prema mišljenju vlasnika pismohrane, nabavnica potječe iz Bakra, a odnosi se na trgovinski, vjerojatno pomorski, promet koji se odvijao kroz taj gradić tijekom 17. i 18. st. Pronađeni je list papira, već požutio od starosti, razmjera 210 x 300 mm. Na gornjoj je četvrtini lista rukom, slovima brzopisne glagoljice, upisano štivo od 14 redaka (nabavnica ili podsjetnik za utovar na brod). Moguće je da su između stranica presavijena papira bile pohranjene pojedinačne narudžbenice, kao što pretpostavlja magistar Darko Deković. List je naime pronađen u pismohrani među pismima i ispravama vezanim uz pomorske poslove u gradu Bakru. Štivo je pisano smeđim crnilom i obiluje osobnim kraticama koje su bile jasne jedino piscu. Zbog velikoga vremenskoga odmak, teško ga je razriješiti, a zbog mnoštva kratica i kračine, teško je pretpostaviti smisao cijeloga zapisa, pa je magistar Deković priložio čitanje prof. dr. sc. Milana Mihaljevića, koji smatra da je riječ o inventarnom popisu. Oslanjajući se na pretpostavke dr. Mihaljevića, autor je pokušao utvrditi sadržaj štiva te je donio svoje čitanje s razriješenim kraticama dodanim u okruglim zagradama. Ako su kratice ispravno razriješene, navedeni bi glagoljski zapis bio nabavnica. U štivu se mogu utvrditi imena i prezimena pojedinih osoba za koje treba nabaviti popisanu robu, a spominje se i roba kojom se tijekom prošlosti uobičajeno trgovalo: pšenica, vino, postoji... Dokazom je da su se na širem području Bakra tijekom 17., a možda i 18. st., trgovci u poslovanju služili glagoljičkim pismom, što je i logično s obzirom na to da je Bakar od 13. do 16. stoljeća izvozna luka Frankopana, a do druge polovice 17. st. Zrinskih. Dakle, spomenuta je bakarska nabavnica potvrdom da se glagoljica koristila i u tekstovima svjetovnoga sadržaja.

¹⁷ Prema tumačenju mr. Dekovića, dio se štiva oštetio prilikom ranijega pokušaja odmatanja pergamenta. Dio pergamenta koji je činio hrbat knjige također je oštećen i potamnio zbog pojačane izloženosti svjetlosti ili zrakama Sunca (*List glagoljičkoga časoslova iz knjižnice riječke nadbiskupije, Dometi*, 1-6/1999, Rijeka, str. 25).

U članku *Glagoljični godar riječkoga zbornog kaptola iz 1605.* Deković je prikazao i obradio novopronađeno rukopisno štivo – nedovršeni godar riječke zborne crkve sv. Marije koji je zapisan u latiničnome rukopisnom protokolu kaptola riječkoga, a čuva se u knjižnici riječke nadbiskupije. Rukopis se smatrao izgubljenim, a autor članka tijekom srpnja 2006. došao je do podatka da se čuva u spomenutoj knjižnici. Za nepoznati je rukopis doznao iz popisa rijetkih knjiga i rukopisa knjižnice riječkoga Teološkoga fakulteta. Utvrdio je da je nedovršeni godar – popis obvezatnih misa – napisan 1605. te da se najvjerojatnije radi o popisu obvezatnih misa kaptola riječkoga što ga je Ivan Kobler 1898. godine spomenuo u svojoj povijesti Rijeke.¹⁸ Deković navodi i postojanje još dvaju glagoljičkih rukopisa: jedan je predložak iz kojega je nedovršeni godar prepisan, a drugi je dovršeni godar. Autor u ovom radu donosi opis rukopisa, njegovo preslovljenje te obradu. Detaljnom je analizom rukopisa utvrdio da se radi o nedovršenom godaru riječkoga zbornoga kaptola s početka 17. st. napisanom hrvatskom uglatom glagoljicom. Danas nije moguće utvrditi zbog čega nije dovršen.¹⁹ Autor se ograničio samo na prikaz njegova početnoga dijela pisana glagoljicom te navodi vjerojatnost da je stara bilježnica iz koje je godar prepisan također bila glagoljaška.

Svetokrižki odlomak – Glagoljični nadpis iz Sv. Križa pored Trsata, Svetokrižki odlomak, Još o Svetokrižkome odlomku – Podloga, pismo i vrijeme upisa radovi su u kojima je mr. sc. Deković dao detaljnu paleografsku analizu i znanstvenu obradbu odlomka s brda Sv. Križ. Pločicu od pečene zemlje pronašao je 2004. g. Antonio Torre, učenik V. d razreda Osnovne škole *Gornja Vežica*.²⁰ Na pločici su očuvana pismena: *ě, a, s, e* koja nisu dostatna za iščitavanje sadržaja kojem su pripadala. Ta se krhotina²¹ pridružuje pronađenim ostacima prapovijesne keramike na Svetom Križu. Autor je prepoznao sličnost tih glagoljičkih slova s onima u *Assemanijevu evanđelistaru* (11. st.), *Kločevu glagoljašu* i *Grškovićevu apostolu* (12. st.), *Ljubljanskome homilijaru*, tj. prije-

¹⁸ Deković navodi vjerojatnost da je godar prepisan iz "jedne stare bilježnice častnoga kaptola riječkog". Usp. *Glagoljični godar riječkoga zbornog kaptola iz 1605.*, *Dometi*, 1-4/2005, Rijeka, 2007., str. 82.

¹⁹ "Može se pretpostaviti da je pisanje bilo prekinuto jer je bio ponovno napisan kao samostalni, zasebni svezak, kako se velika kaptolska knjiga od 230 listova velikoga razmjera, a koja je prvenstveno služila kao kaptolski kartular, ne bi, zbog korištenja godara od dvadesetak stranica, listala svakodnevno." (Nav. dj., str. 82, 83)

²⁰ Istraživanje lokaliteta gradine na Svetom Križu provedeno je pod vodstvom Maje Crnić, profesorice povijesti i zemljopisa istoimene škole, za potrebe projekta *Poučna staza Sv. Križ*, svojevrstu nastavku projekta *Park Sveti Križ* (izrađenoga 1997.) pri Mjesnom odboru Gornja Vežica.

²¹ Riječ je o krhotini površine 50 x 50 mm i debljine 20 mm koja se sastoji od dva sloja: debljega, temeljnoga, gruboga sloja pečene zemlje tamnije boje i na njoj tankoga, svjetlijeja i finijega površinskoga sloja druge boje na kojem je u još nepečenu zemlju upisan glagoljički natpis (*Još o Svetokrižkome odlomku – Podloga, pismo i vrijeme upisa*, *Dometi*, 1-4/2004, Rijeka, 2006., str. 49).

pisu *Homilijara* (13. st.), i *Legendi o svetoj Tekli* (13. st.) te time utvrdio da navedena pismena potječu s konca 13. st. Prema njegovim tvrdnjama, slova je u zemlju pripremljenu za pečenje mogla upisati samo pismena osoba, svećeničkoga umničkog kruga, što se potvrđuje i podatkom da je Vežica (Sveti Križ) spadala u Vinodol, u kojem je glagoljica bila u redovitoj uporabi. Nije utvrđeno značenje druge strane pločice, na kojoj je plitka rupa iz koje se ravnomjerno širi 18 crta među kojima je u poljima upisano nekoliko točaka, osim da je nastala nakon glagoljičkoga zapisa i nije s njegovim nastankom ni u kakvoj vezi. Bez obzira na veličinu (50 x 50 mm), posebnost je tog autentičkoga odlomka u njegovu nastajanju – prvi se put glagoljica javlja na pločici od pečene zemlje, tj. pripremljene za pečenje.²²

U članku *Glagoljični natpis iz Dragozetića na Cresu* pisac je obznanio nalaz do sada u znanosti nepoznata glagoljičkoga natpisa iz sela Dragozetići na otoku Cresu, prvoga glagoljičkoga natpisa otkrivena u tom selu. Nalaz nije neočekivan s obzirom na to da se do 1928. u Dragozetićima misa služila na starohrvatskom jeziku. U starom dijelu mjesta pronađen je 2004. za obnove kuće, koju mještani zovu STARA KUĆINA,²³ na jednom od kamenitih nadvratnika natpis iz 18. st. Sastoji se od pet slova u dva retka.²⁴ Može se utvrditi da su tri slova u prvom retku pisana uglatom glagoljicom kako bi označila brojevnju vrijednost, a dva slova u drugom retku oblom glagoljicom s titlom kako bi, prema mišljenju magistra D. Dekovića, označila glasovnu vrijednost. Naslovljene title potvrđuju da se radi o kraticama. Ako je druga pretpostavka točna, onda se natpis može čitati i tako da uglata slova označavaju godinu 1708., a obla kratice D. i V. koje mogu predstavljati početak slova imena i prezimena vlasnika. Oko natpisa uklesana je crta u obliku izdužene kružnice. Zaključno, ispod godine 1708. mogli bi biti inicijali vlasnika kuće, tj. naručitelja natpisa nekoga D. Velčića, vjerojatno popa glagoljaša Dinka Velčića.²⁵ Autor navodi dvije inačice preslovljenja i prijepisa. Natpis je zanimljiv s paleografske strane – magistar Deković podrobno opisuje izgled svakoga pojedinačnoga slova i način na koji su izvedena i uklesana u kamen.

²² Ti se zaključci razlikuju od arheološkom analizom donesenih zaključaka Ranka Starca, prof. arheologije, prema čijem je tumačenju Svetokriški odlomak nastao odlamanjem većega dijela trbuha jedne rimske kasnorepublikanske amfore stare 2100 godina (R. Starac, *Sveti Križ u svjetlu arheoloških nalaza, Dometi*, 1-4/2004, str. 41-44).

²³ Kuća se nalazi na adresi Dragozetići 89, a sadašnji je vlasnik Ivan Velčić, nastanjen u Rijeci (*Glagoljični natpis iz Dragozetića na Cresu, Dometi*, 1-4/2003, Rijeka, 2005., str. 25).

²⁴ Prvi redak: tri uglata glagoljska slova – .Č. Ö. 3.; drugi redak: dva obla glagoljska slova nad kojima su title – D. V. (Isto, str. 25, 26).

²⁵ U toj se župi glagoljalo do 1928., a pop glagoljaš, Ivan Šparožić, služio je u dragozetičkoj župnoj crkvi sv. Fabijana i Sebastijana posljednju glagoljašku misu. Deković iznosi podatke iz župne pismohrane o gradnji prve župne crkve i prvom župniku u Dragozetićima, popu Stjepanu Fučiću, u čije je vrijeme župnikovanja uklesan glagoljski natpis (isto, str. 27).

U radu *Škrljevski ugrebenac – nalaz glagoljice na Škrljevu* autor je obznanio nalaz i obradbu novopronađenoga glagoljskoga natpisa iz Škrljeva,²⁶ na ruševinama romaničke crkvice sv. Ambrozija, na preostaloj zidnoj žbuci srušena polegnuta južnoga zida, te ga nazvao *Škrljevskim ugrebencem* (grafitom).²⁷ Nakon provedene obradbe ustvrdio je da je natpis iz 14. ili 15. st. Prvi je to poznati glagoljski natpis iz Škrljeva koji potvrđuje dosadašnje spoznaje o nazočnosti popova glagoljaša i uporabi glagoljaškoga crkvenoga obreda u tom vremenu. Utvrđeno je da je na preostaloj žbuci uparan glagoljički natpis iz kojega su vidljiva prva dva slova "V" i "I" pisana uglatom glagoljicom 14. i 15. stoljeća.²⁸ Od trećega je slova ostao samo trag okomite crte, a mogući je nastavak prekriven betonskom smjesom. Na tom je mjestu, u apsidi crkvice, 2000. godine podignut križ.

"*Blaž*" pod križem – *Novi nalaz glagoljice u gradu Grobniku* rad je u kojemu D. Deković izvješćuje o nalazu glagoljičkoga natpisa uklesana na kamenoj stijeni podno tvrđave grada Grobnika. Pronađen je na stijeni za radova na obnovi utvrde 2006. godine.²⁹ Autor utvrđuje sadržaj natpisa te pretpostavlja vrijeme nastanka. Uključuje ga u opće glagoljaško ozračje kakvo je u gradu vladalo od 11. st. pa do uzmaka glagoljaštva. Radi se o šest ili sedam slova grubo uklesanih u jednu od gromada napukle žive stijene, a vjerojatno je riječ o imenu Blaž's ili B'laž's koje D. Deković predočava i crtežom i fotografijom. Slova su pisana pravilnim glagoljičkim ustavom s konca 14. i početka 15. st.³⁰ U zaključku autor dopušta mogućnost da su tvorci natpisa bili nepismeni klesari koji su ga uklesali kao sliku prema zadanom sastavljenom predlošku.

Iz predstavljenoga je razvidno da se mr. sc. Darko Deković proučavajući glagoljašku baštinu riječkoga područja i njezine okolice pridružio znanstvenicima i istraživačima koji su dali svoj vrijedan doprinos bogatoj riznici hrvatske glagoljaške kulture. Neosporno je da je bez poznavanja njegovih stručnih i znanstvenih radova svako ozbiljnije bavljenje hrvatskom glagoljaškom tradicijom nepotpuno.

²⁶ Osim paleografskoga pristupa *Škrljevskom ugrebencu*, autor navodi i povijesne podatke o crkvi sv. Ambrozija i podrijetlu njezina imena (*Škrljevski ugrebenac – nalaz glagoljice na Škrljevu*, Dometi, 1-4/2005, Rijeka, 2007., str. 109).

²⁷ Na oštećeni je glagoljički ugrebenac Dekovića upozorio mještаниn Škrljeva Dragutin Crnić. Uvid je obavio 20. siječnja 2007. godine (isto, str. 105).

²⁸ Deković je utvrdio da je oblik slova vrlo star te da je nalik slovima iz glagoljskih spomenika 12. st., a koja se javljaju i kasnije (isto, str. 105, 107).

²⁹ Na stijeni ga je pronašao Hrvoje Giaconi prilikom radova što su ih tijekom obnove utvrde obavljali djelatnici Konzervatorskoga zavoda iz Rijeke (*"Blaž" pod križem – novi nalaz glagoljice u gradu Grobniku*, nav. dj., str. 115).

³⁰ Natpis je mogao nastati i u idućim paleografskim razdobljima gdje su se ti oblici rabili kao ukrasni, natpisni ili naslovni. Gornja bi granica njegova nastanka mogla biti konac 16. st. (isto, str. 116).

Mirjana Crnić

The Glagolitic Script in the Work of M.Sc. Darko Deković

Summary

This paper describes in which way M.Sc. Darko Deković has contributed to the research of the Croatian Glagolitic culture done so far. In the focus of his interest stands the Glagolitic script. Darko Deković proved himself to be a true expert in the field of the Glagolitic history of both Croatia in general and Rijeka in particular. His research work was mainly dedicated to analysing manuscripts and stone inscriptions found in the wider Rijeka area. This paper mentions the works by Darko Deković that address the findings interesting from the historical as well as from the linguistic and palaeographic aspects.

Keywords: Darko Deković; Rijeka area; Glagolitic script; Glagolitic manuscripts; stone inscriptions; Croatian Glagolitic tradition

Mirjana Crnić

Il glagolitico nell'opera del mr. sc. Darko Deković

Riassunto

Questo articolo riporta il contributo del mr. sc. Darko Deković allo studio della cultura croato-glagolitica finora esistente. In primo luogo il centro dei suoi interessi sono i caratteri glagolitici. D. Deković si è dimostrato un'esperto nella conoscenza della storia glagolitica sia fiumana che croata. Le sue ricerche per lo più sono rivolte allo studio degli manoscritti e alle scritte in pietra trovate sul territorio fiumano. Qui sono sottolineate quelle opere di Darko Deković che si riferiscono ai ritrovamenti interessanti sia dal punto di vista linguistico-paleografico che da quello storico.

Parole chiave: Darko Deković; il territorio fiumano; il glagolitico; i manoscritti glagolitici; i ritrovamenti in pietra; la tradizione croata glagolitica

Mirjana Crnić

Glagolita írás mr. sc. Darko Deković műveiben

Összefoglalás

E műben mr. sc. Darko Deković munkásságát mutatjuk be, mellyel jelentős mértékben járult hozzá a horvát glagolita kultúra eddigi tanulmányozásához. Deković érdeklődésének középpontjában elsősorban a glagolita írás állt. Nemcsak a rijekai, hanem a horvát glagolita történelemnek is szakértője volt. Kutatásait főképp a rijekai térség kéziratosa leleteinek, és kőbe vésett feliratainak szentelte. Itt Darko Deković azon művei vannak kiemelve, amelyek nyelvi-paleográfiai, illetve történelmi szempontból is érdekes leletekre vonatkoznak.

Kulcsszavak: Darko Deković; rijekai térség; glagolita írás; glagolita kézirat; kő leletek; horvát glagolita hagyomány